

ТРИЗЕНЬК - REVUE HEBDOMADAIRE - UKRAÏNIENNE - TRIDENT

Число 32 (90), рік видання III. 7 серпня 1927 р. Ціна 3 фр. (Prix 3 fr.)

Париж, неділя, 7 серпня 1927 року.

Існування Уряду УНР і його політична життєздатність не дають спокійно спати московським та іншим комуністам. Окупанти України та їх приспівники цілком природно вбачають в Уряді УНР свого головного противника, перед яким рано чи пізно доведеться їм скласти зброю свою, втікаючи з пограбованої країни. Чують вони, що цей час уже наближається і вживають усіх заходів, щоб коли не побороти, то принаймні в той чи інший спосіб понаставляти палічок до колес політичної чинності свого ворога.

Один із улюблених засобів, за який вони хапаються в останній час, — це підробка документів та листів українських політичних діячів, близьких до УНР. Першу серію таких фальсифікатів було розпубліковано в большевицькій пресі кілька місяців тому. Мета їх появи в друку була цілком ясною. Вони потрібні були для внутрішнього вжитку. Треба було налякати й скомпромітувати свою власну українську комуністичну опозицію, що почасти щиро, почасти з мотивів наявної політичної необхідності, стала хилитися в бік українського націоналізму та державного сепарування од Москви. Тому ці фальсифікати листів наче б то п. п. Мацієвича, Токаржевського та інших, одночасно, а іноді і раніше їх появлення в друку, читались правовірними українськими совнаркомом на партійних та інших засіданнях та з'їздах. В свій час у «Тризубі» було сконстатовано й доведено всю неадекватність і грубість цих фальсифікатів (ч. ч. 17-18 (75.76) та ч. 19 (77)). Це однак не перешкодило большевикам продовжувати фабрикацію фальшивих документів.

Друга серія підробок під листи, на цей раз головним чином самого п. Токаржевського, стала з'являтися в останні дні, спочатку в закордонній большевицькій пресі, а потім, в парижському органі Москви — «L'Humanite», що виходить у світ під знаком герба СССР. У цих фальсифікатах переказується про вигадані пересправи Уряду УНР з Англією, Румунією, то-що. Про «пересправи» переказано в такий спосіб, що, коли повірити в їх реальність, то їх, справді, большевики можуть подекуди використати знов же головним чином для внутрішнього вжитку.

Справа в тому, що за останній час, як про те повідомляє французька, англійська та інша преса, на Україні стало дуже не спокійно; в різних місцевостях оперують загони повстанців, захоплюють менші міста, розстрілюють комуністів, роблять неможливим життя провінціальним окупантським комісарам, урядовцям, то-що. Проти повстанців большевики мусять висилати значні військові червоні частини, на які вони вже тепер також не можуть дуже покладатися, бо як вони самі це констатують, серед червоноармейців дуже багато «петлюровців».

Большевикам необхідно скомпромітувати спонтаний повстанський рух, а одночасно і звязані з ним, — коли не командно, то органічно, — українські політичні течії. Фальсифікати дозволяють їм твердити, що українські селяне-повстанці зовсім не повстанці і не селяне, а агенти європейських капіталістів та імперіялістів, — коли говорити большевицькою фразеологією. А тому, що Москві зараз найбільше в світі ненависні англійці, — то українські повстанці оголошені англійськими агентами.

Не знати, однак, чи добре вийдуть для себе большевики з своїми фальсифікатами і притягненням Англії до українських повстанчих справ. На Україні Англію поважають, і сама чутка про те, що британський уряд може сприятливо поставитися до повстанців, здібна лише посилити антисовітський та антиокупантський рух у широких українських масах.

Таке вражіння од большевицьких фальсифікатів може бути на Україні. Що-до закордону, то ці фальсифікати уже розминулись із своєю метою. В англійському парламенті один з депутатів L a b o u r P a r t y запитав про них британського міністра закордонних справ. Сер Остен Чемберлен спокійно одповів, що в них нема ні слова правди і що видруковані вони в газеті, якій не можна і не слід ні в чому вірити. Європейська опінія без сумніву, у цій справі повірить не большевикам і не «L'Humanite», а британському міністру закордонних справ.

Спроба большевиків воскресити пугало «інтервенції» та «втручання до внутрішніх справ», що послужило їм таку добру службу в часи Денікіна та Врангеля, впала раніше, ніж її було утворено. Про інтервенцію ніхто в Європі уже зараз не думає. Не думають про неї й українці. Україна скине большевиків своїми власними силами, — у неї знайдеться для того досить і захоплення ідеологічного, і засобів матеріальних.

Справа появи большевицьких фальсифікатів, як нам стало відомим, матиме свою догру у французькому суді, де буде виявлено ще раз большевицьке обманне лице та недостойні методи їх боротьби з противниками.

«ЗВІДТИ»

(Відгуки літературної дискусії).

Колись було так: вічна непевність і страх, голодні пайки, з-за десятих верстов професори на санчатах тягнуть порубані дрова, вдома сліпий каганець, закурена грубка, в якій і топити не можна, коли вітер задува дим у кімнату, — а ввечері все таки на літературний диспут!

Сидять у шинелях, у якіхось ескімоських шапках (у театрі чи не спокон революції не палено), але на людях усеж веселіше. Сидять і чекають: виступатиме із своїм credo Поліщук, а як Поліщук, то скандал, а як скандал, то значить весело.

На естраду викочується папіровий герой революції і писклявим своїм голосом проголошує різні тріскучі фрази, перехопивши їх «на лету» в якогось із уже «патентованих» ревноетів, за для оригінальності і реклами пересипавши їх якоюсь непристойністю.

Літератів іншого напрямку в залі не видно. Хіба хтось випадково забився до Києва із свого ведмежого закутку, де пересиджує завірюху, — але все таки публіка обурюється і лає Поліщука, а коло нього дуже, дуже маленька купка зеленої молоді, та зо два авторитети; чи то хисткий Меженко, чи то колишній символіст Загул, що раптово «сжегъ все, чому поклонявся».

Кінець. Розходяться. Поліщук сєє: добре, що хоч лають, — усе популярність. І публіка задоволена, коч трохи вдалося відвести душу — часи такі глухі, такі глухі, так міцно заткнуто роти брудною ганчіркою.

Тоді ще не було узаконених «Плуга» і «Гарта», яких лаяти не можна, бо це контр-революція, а потім народилися і вони. Покійник «Гарт» раніше — тільки він був «десь» удалеких харківських сферах і не просякав ще київського життя і не моволив очі; а потім, як дочали вони

обоє мозолити, як почали мозолити, то аж Вишні терпечь урвався і він ударив свого незрівняного фельетона про засідання «Плагу».

Часи були ще дуже глухі, але в Академії відбувалися вже цікаві читання: читали—попарубоцькому задиркуватий і свіжий Косинка, космічно-гіперболічний чи то гіперболічно-космічний Осьмачка, сухенький Филипівич, запашний Рильський... — і серед гнітючої задухи нашого життя українська інтелігенція тільки й відводила душу на цих літературних вечорах та в тих, тишою обвіяних, стінах святої Софії.

Що далі, то все дужче і нахабніше почали підносити свої голоси бідолашні неуки гартяне й плужане, щоне здолавши прогризти граніту навіть семирічки, вже претендували на монополію в літературі й що раз категоричніше нацьковували владу на «куркульські», «дрібно»- і «велико-буржуазні» течії в укр. літературі. Як що письменник, поет чи драматург, не залишаючи нічого читачеві наздогад, чорним по білому не виводить «буржуїв» дурнями, дегенератами й падлюками, а «пролетаріїв» янголами, що властиво, невідомо чому, з'являлися на нашій грішній землі; як що цей літерат не розпинається на всіх перехрестях за радянську владу, не росписується на кожному кроці про своє «пролетарське походження», не кляне «гнилої» Європи, не п'є пива з «шпанкою» і не вихваляє таких поетів, як, напр. Гадзінський, прослухавши якийсь із безконешних і трагічно-бездарних творів, од якого відпадають вуха, — то на такого літерата падає тавро «таємного» контр-революціонера, — а звідси й усі консеквенції:

«Поет говорить: ніжна Навзікає!

А критик: гвардію він білу закликає».

Душно. Парно.. Зала не вміщає публіки, але з якою журбою наставляє ця публіка вуха, ловить слова.

Після зачитання—творів жаданий диспут, і цікавлять не стільки ці твори, як балачки, бо в них пробивається й вібреу жива душа, стиснута й пригноблена. Виступають одна по одній відомі фігури, кожна група фігур має в залі своїх прихильників і ворогів і наперед відомо, що хто скаже, але від того ще цікавіше. Критики, як такої, звісно немає натомість — полеміка. З одного боку люди силкуються довести альфабеткові істини про певні формальні вимоги й знання мистецького писання, про потребу вчитися й прислухатися до чужих голосів і чужої праці, про потребу суворой критики й перевірки самих себе, а з другого боку, тільки й луна «ура — комунізм!» «ура- неуцтво!», і сліпе безглузде захоплення своїм «месіянством».

На цьому ґрунті досить одного непевного слова, щоб полеміка перейшла в лайку, а той й особисті погрози. Наприклад: один опонент закидає другому, що на той час, коли соціяльна революція, пролетаріят і т. и. і т. и. ви були петлюрівським старшиною... Супротивник відбивається відповідною зброєю: «Ага, гаразд, тепер ось ви якої заспівали під новим псевдонімом, а згадайте, що ви писали за Центральної Ради?» — Авдиторія обурюється, галасує, безпорадно дзеленчить дзвоник голови зборів.

Душно, парно і враз в кімнаті, де було так душно, що дихати стало важко, раптом відчинено вікно і легені разом відчули свіже повітря, і заплескали язиків славнозвісному диспуті «Європа» чи «Прогресіта». Але свіже повітря де-кому пошкодило, де-хто схопив нежить, де-хто сильніше застудився, а де-кому ватним томпоном міцно набили рота.

Я не беруся подавати тут науково-теоретичної аналізи «неокласицизму», «азіятського ренесансу», «пролеткультівського мистецтва», — у цей момент це не входить у моє завдання, та ще до того ж і нелегко простудіювати логичний струмінь думки серед хаосу диспутанських настроїв, гризні й особистих наскоків. Я — той мовчазний масовий слухач, що сидить тихо на лаві і слухає, вслухається і хоче з'ясувати собі: що ж воно зрештою таке? І ось по-за теоретичними нетрами, по-за детальними угрупованнями Зеров-Хвильовий-Рильський, Савченко-Загул-Меженко, Київ-Харьків і т. и., хто їх там розбере, з ким вони сьогодні і з ким вони будуть завтра, — перед очима вирисовується така картина.

«А» вимагає знання, формальної техніки, безсторонньої літературної, а не політичної критики, розглядає літературу, як поступовий процес розвитку, а тому не може легкодушно відкинути всіх традицій і всіх звязків з минулим і може також, як і російські неокласики, сподівається, що «милосердие и человечность возвратятся в мир и из глубины человеческих душ поднимется жажда ясности, гармонии и простоты»; повстає проти «монополі» на друковане слово де-яких гуртків, канонізації певних формулок, підмінювання літератури спекуляцією самореклами й чадного мистецтва», — тоб то прагне вільної творчості, вільної конкуренції творчого таланту; боліє за українську літературу, таку багату в своєму зародкові і таку бідну й засмічену назверх; бореться з тими, хто обертає її в збляклий, засижений мухами, комуністичний плакат, що висить усіми забутий на стіні якоїсь задріпаной сільради, з геройською мужністю повстає проти протекціонізму в мистецтві і співає:

«Що хоче, і співа, як хоче,
Хоч би й сто раз казали це і так
Йому Беліцький, Ленін і Коряк».

«Б» що складається в основних своїх рисах з талановитих запроданців, бездарних неуків і поодиноких фігур сліпих фанатиків, посилаються на кожному кроці щиро і нещиро, до речі і не до речі на Маркса й обертаючи вчення Леніна в календар Брюса, провадить цілковиту аналогію по-між партією і літературою, цим душить її, блокуючи її у вузькому коридорі, відрізаному від притоку свіжого повітря: на зверх наче б то визнає потребу формального знання, в дійсності його не використовує; сучасну «буржуазну» культуру відкидає безапеляційно, проповідуючи старе, але в іншій формі «ex oriente lux», особу пролетарія становить на п'єдестал надлюдини, а тому хоче позбавити його ріжнородних рис, звичайної людської психіки, — напр. «утечу до екзотичної романтики, до вудок і чумаків, чи до безштанька Енея» —

зве реакційністю: природне часове почуття самотності — «серце твоє мов маленький будинок на неосяжній холодній землі» — відірваністю від мас — краще мабуть: «гоп, кумцю, не журись!», загалом намагається обернути літературу в суху партійну схему, а душу нашої сирої молоді ще дужче спустошити. До цього треба додати неприпустимі методи літературної боротьби цієї групи із своїми супротивниками «теоретиками-фантастами, юродивими, безплідними мрійниками» і з їх quasi «класовою, аристократичною ідеологією, аристократично-сибаритським ледарським споглядальним світопочуттям, суто-буржуазним і суто-реакційним».

«А» йде проти течії, «Б» не те що за течією, а навіть намагається перегнати її, — до того не завжди вдало. В групі «А» є талановиті й неталановиті люде, але люде в кожному разі чесні, що обстоюють свої принципи дорогою ціною. В групі «Б» дуже мало дійсно талановитих людей, тай ті розпорозуються серед зграї крикунів, нездар, що раді «разсудку вопреки, наперекор стихиям» галасувати за все, що накажуть зверху, аби платили.

Отже для мене, мовчазного слухача, літературна боротьба річ принципова: питання волі й поневолення.

«В кімнаті, де було так душно, що дихати ставало важко, раптом відчинено вікно...» — а потім схаменулися й зачинили, й затушували, але ж щілинки є, і через ті щілинки свіже повітря мусить пробиватися.

С л у х а ч.

«Загальна ситуація на Україні».

В Краківському «Czas'і ч. ч. 143-144 (26-27 червня с.р.) вміщено реферат Вол. Мурського, зачитаний ним за з'їзду української еміграції в Кракові. Реферат п. Мурського надзвичайно цікавий і заслуговує на те, щоб з його змістом ознайомилися ширші кола українського громадянства. Подаємо тут цікавіші фактичні дані, взяті референтом з офіційних большевицьких джерел.

Населення СРСР України, за новішим переписом, рівне — 32.900.000 душ, з чого на села припадає — 27.667.000 і на міста 5.223.000. З погляду національної приналежності населення складається: з українців — 87,5 проц., москалів — 5,5 проц, жидів — біля 4 проц., поляків і німців по 1,5 проц.; т. зв. «національних меншостей» на Україні є: москалів — 2.300.000, жидів — 1.400.000, поляків — 400.000 німців — 376.000, крім того: молдаване, болгары, греки та інші.

Період войовничого комунізму на Україні відзначився перш за все боротьбою з селом (себ-то з українським, переважно, населенням). Після відступу української національної армії вся Україна була в огні повстання, і першим завданням большевиків було цілком унешкодити село. Розпочато було нещадну війну з повстанцями (банди-

тами, по термінології большевиків.) яка тривала аж до року 1925 і яка спорадично провадиться і до цього часу. Разом з тим думали забезпечити владу на селі утворенням і підтриманням «комнезамів». Село жило з одного боку під пресією селянської бідноти, а з другого, — під терором карних експедицій, які задавлювали кожен прояв визвольного руху селянського. Але війна з селом не дала жадних результатів. На терор і на комнезами селяне відповідали бойкотом міста і відмовленням постачання продуктів споживчих. Большевики реагували на це примусовим стягненням продналогу і цим способом примусили селян обмежити оброблення землі площею, необхідною для власного споживання, яка по закону була звільнена від податку. В результаті на Україні запанував в 1922 р. такий голод, якого в Європі давно не було.

Спостерігши, що біднота не може бути опорою влади, большевики змінили свою політику на селі та взяли орієнтацію на середняка. Нова політика підняла значіння села, активізувала його життя та привела до того, що селянство почало відогравати поважну роль в державі. Селяне стараються увійти в адміністрацію, беруть живу участь в кооперації, вишукують кредит і т. и. Селянство взяло активну участь у виборах до рад сільських і майже цілком опанувало їх. 1926 р. вибрано було на Україні понад 11.000 сільських рад, в складі яких комуністи одержали лише 9 проц. мандатів, комнезами — 36 проц., а решта мандатів перепала і середнякові і куркулеві. Цього большевики не сподівалися і тому вже в цьому році нова виборча ординація позбавила виборчих прав на Україні 546.000 осіб. Але це вже не помогло: у виборах, що одбулися з початком 1927 р. комуністи здобули лише 7,5 пр. мандатів, комнезами — 26 проц., решту — безпартійне селянство.

Активність села примусила большевиків до уступок в різних ділянках життя. Найголовнішою була т. зв. українізація України. Найбільше українізація зачепила совітські урядові установи, які було обсаджено переважно не-українцями. Напр. всіх урядовців в комісаріятах Совітської України в 1926 р. рахувалось — 620 осіб, з них: українців — 158, жидів — 176, росіян — 258, інших націй — 35. Кваліфікованих працюючих (спеців) було — 523, з них: українців — 159, росіян — 166, жидів — 172, інших — 26. В подібній пропорції поділялися і нижчі службовці. Отож українізація і виявилася в тому, що службовці росіяне і жида повинні були вивчити українську мову і перейти до урядування на цій мові. На початку результати були неважні, лише в 1926 р. визнано було українізацію «штурмовим завданням» і тепер фактично більшість совітських установ на Україні урядуює на українській мові.

Далі було звернено увагу на шкільництво. Школи на Совітській Україні двох типів: соцвиху і профвиху. Велика кількість шкіл, однак існує лише на папері за браком учительського персоналу, підручників і будинків. Це стосується передовсім до шкіл соцвиху по селах українських. Минулого року учащало до шкіл українських дітей 1.563.000 (36 проц.), росіян — 220.000 (54 проц.) жидів — 162.000 (78 проц.), німців — 36.000 (59 проц.), поляків — 35.000 (53 проц.). Шкіл для меншостей в тому ж році було — 1.538. Вищі школи представлені так:

ІНО — 35, технікумів — 115. Професорів було — 5.359, учнів — 44.000; з чого українців — 44 проц., по соціальному стану — було студентів з селян — 25 проц., робітників — 28 проц., інтелігенції і совітських службовців — 43 проц..

Де-які уступки на полі культурному дали можливість українському громадянству збільшити політичну активність, що привело до зросту «сепаратизму». На «сепаратизм» захворів, навіть, де-хто в лоні комуністичної партії, так що большевицький московський уряд змушений був дати спеціальні повновласті Петровському і Кагановичеві для боротьби з цим лихом.

З огляду на те, що селянська біднота не дала тієї підтримки, на яку рахували большевики (кількість членів комнезамів все зменшується, піддаючись нормальній господарчій еволюції — з бідняків стали середняками і куркулями), большевики з тим більшою завзятістю стали допомагати організації молоді «комсомолом». Комсомол мав завдання виховувати молодь в дусі «заповітів» Леніна та підготовляти до боротьби за комуністичні ідеали. Тому ж, що ціль виправдує засоби, то в засобах не дуже то розбіралися і в першу чергу старалися знищити у молоді всі буржуазні забобони і мораль. На Україні комсомол нараховує 400.000 членів, в тому числі українців є лише 25 проц.. Молодь позбавлена всяких моральних здержуючих принципів, здичавіла, здеморалізувалася і яскраво виявила ухил до хуліганства та бандитизма, так що з рештою, замість допомоги владі, зробилася для неї небезпечною. Осередками бандитизму зараз стали Харків, Київ, Одеса і Дніпропетровськ. В останніх часах совітська влада мусіла розпочати формальну війну проти бандитів, караючи їх навіть смертю, але це повело лише до дальшої анархії і протисовітських та антисовітських настроїв серед молоді. Боротьбу з бандитизмом утруднює велика кількість бездомних дітей, втікачів з совітських притулків, де ширяться в страшливий спосіб хвороби, особливо венеричні. Таких бездомних на Україні рахується понад 20.000.

До зміцнення своєї позиції звернулися большевики і до національних меншостей. З метою агресії проти своїх сусідів створили большевики автономну совітську республіку, молдавську — на межах Бесарабії дбають про створення польської, виділивши окремий район польський. Рівночасно в Харківській і Донецькій окрузі організують російські автономні райони, щоб підсилити російський елемент на Україні. Але найбільшої уваги заслуговують заходи коло утворення автономної жидівської республіки на Херсонщині і в Криму. З цією метою було переселено в 1925 р. з України 5.674 жидівські родини, а у 1926 р. ще 4.839. Загалом проєктується протягом найближчих літ осадити на землі 500.000 жидів. Кошти жидівської колонізації покриває совітський уряд і жидівські організації закордонні, які з захопленням прийняли проєкти колонізації. Минулого року уряд видав на колонізацію — майже 2.000.000 руб. (23 проц.), Джойнт — 3.800.000 (43 відс.), ЕКО та ОРТ — 350.000 р. (4 відс.), ІКОР — 114.000 р. (1,3 відс.), ОЗЕТ — 660.000 р. (6 відс.). Рівночасно з жидівською колонізацією уряд провадить виселення українців на Сибір. В 1926 р.

було виселено 1.471 двір; року біжучого має бути виселено 26.000 дворів, з чого по-за межі України — 15.000 дворів. В найближчих роках большевики мають виселити з України 890.000 українців.

Армія на Україні лише в теорії оперта на територіяльній системі: українців мається лише 50 відс., а старшинський склад переважно з росіян і жидів. Крім регулярної армії є ще так звані батальони спеціального призначення, складені з латишів, китайців, жидів і т. и.

Україна являється правдивою економічною базою для большевиків. Досить зазначити, що у 1926 р. вивезено з України 54.000.000 пудів збіжжя. Цілий експорт України за перше півріччя 1926 р. виносив 112.000.000 руб. з того на експорт хліба припадало 60.000.000 руб. Коли за хліб український селянин отримує ще сяку таку винагороду, то продукти мінеральні, що визнаються власністю цілого союзу совітських республік, вивозяться з України без всякого контролю і без відшкодування на користь України. В першу чергу це торкається вугілля і руди. Цукрова промисловість, що так сильно була розвинулася перед війною, тепер підупала. Всі цукроварні на Україні організовані в цукровому тресті, місцем осідку якого є Москва, і також визнані власністю цілого союзу. Кількітня боротьба за перенесення центру цукрового на Україну закінчилася без результату. До чого веде така політика, видно з факту, що українська кооперація мусить купувати цукор з українських цукроварень за посередництвом Москви. Промисловість на Україні працює ненормально, бракує сировини, бракує грошей, гальмує працю бюрократизм, високі кошти продукції і т. д. В зязку з цим на Україні з кожним роком росте безробіття, охоплюючи не тільки міста, а-що найгірше — і села.

Щоб відвернути увагу економічних кол від такого грабіжницького господарства, большевики запропонували утворення на Дніпрі великої центральної електричної станції і бажають цим проектом привертати увагу закордонних фінансистів. Централія ця має стати «увертурою до великої симфонії», але чекає її такаж доля, як і проєкт Леніна про електрофікацію Росії. Цей план ніщо інше, як великий блеф бо вимагає затрати колосальних капіталів, яких большевики не мають.

Не зважаючи на свою політику, большевики не почувають себе твердо на Україні. З одного боку — все більше зубоження людности і криза промисловости, з другого боку — зріст сепаратистичних тенденцій навіть в лоні комуністичної партії з метою відірвати Україну від Росії — утруднюють панування большевиків. Про цікавий факт згадав на Харківській конференції комуністичної партії Чубарь. Отримав він ультиматум від незалежного Українського Комітету на Україні, з якого оголосив тільки де-які витяги, як напр. такий: «Вимагаємо, щоб з урядових посад було усунуено 50 відс. жидів та росіян і замінено українцями. У складі всеукраїнського центрального Комітету і народніх комісарів повинно бути хоч кільки осіб українців, що боролися за незалежність, так само вимагаємо, щоб на чолі державних інституцій хоч 50 відс. було безпартійних українців».

Цей ультиматум, як і настрої, що маються серед українських комуністів, позначалися і на 10-му з'їзді рад в Харкові. В оборону єдності

союзу совітського виступив Чубарь, який доводив, що Україна є незалежною республікою робітників і селян, яка може кожної хвили відділитися від Росії. З'їзд став на цю ж позицію. І це цілком зрозуміло, коли пригадати, що на з'їзді було 46 відс. делегатів від робітників, 25 відс. — від урядовців і лише 25,5 відс. було делегатів від селян. Не обійшлося однак без неприємних для влади моментів. З'уст делегатів кільки разів виходили заяви, «що Москва з нас шкуру здирає», що уряд підпирає жидівську колонізацію, а українців виселює на Сибір і т. и. Делегати цікавилися, чому не всі члени виконавчого комітету знають українську мову, чому більшість урядовців — жида, чому не українізується армії, чому хліб в порівнянні до цін на фабричні продукти, особливо російські, такий дешевий і т. и. Як далеко зайшла хвороба сепаратизму, доводить факт усунення з Совнаркому комісарів українців, а по-миж ними Шумського. Фактична диктатура над Україною знаходиться зараз в руках Затонського (український Сталін) і Кагановича. Знову відновили терор. Але тепер вже не ті часи і на совітський терор населення відповіло терором. Вбивства комісарів і чекістів на порядку денному, а в останні часи було підготовлено замах на Чубаря і Петровського.

Сучасну ситуацію на Україні найкраще характеризує большевицька преса. Часописи б'ють на гвалт, що «в селянських головах зародилося недовірря до міцности влади і до сили революційного правпорядку». Закликують часописи до боротьби з капітуляцією, ліквідаторством, зневіррям і розпачем, які охоплюють що раз ширші кола комуністів. Паничні настрої збільшуються через останні невдачі в Європі і страх перед внутрішньою інтервенцією. Для большевиків створилася на Україні неприємна ситуація. Вернулися часи терору і переслідувань, але тепер український народ вже далеко більше досвідчений. Знає він вартість большевицьких урядів і большевицьких гасел про вольність і братерство народів. І це є найліпшою запорукою того, що у відповідну хвили завдасть він большевикам остаточну поразку

Лист з Югославії.

Югославянська преса і з окрема преса сербська до останнього часу дуже мало цікавилася українським питанням, дуже мало навіть уявляла собі, що таке Україна, український народ, до чого він прагне, які його стремління, а ще менше могла розбіратися в питаннях української політики і в відносинах між Україною і Москвою.

Але від недавнього часу помічається і в цій пресі пробудження інтересу до близького югославянам слов'янського народу, що колись був в тісніших, ніж тепер, взаємовідносинах із слов'янами балканськими, хоч цей інтерес і виявляється іноді в досить специфічних формах. Поруч із статтями інформаційного характеру, як наприклад кільки

статей, що їх вмістило «Време», великий білгородський щоденник про українську еміграцію та українські високі школи в Чехії, трапляються іноді статті, перейняті великою долею фантазії і непоінформованности.

Місяців три тому на шпальтах білгородських газет, взагалі ласих до сенсацій, кидались у очі великі на цілу сторінку заголовки: «Арешт великого українського націоналіста і мецената». Як повідомляли газети білгородською поліцією був арештований інж. Теофан Боржинський, що приїхав із Відня. Арештований він був, як підозріла особа, бо в готелю, де він осівся, він не міг показати ніяких документів. Багато говорили про його винахід — автоматичну гальму, — чималі гроші, що знайдено при ньому, та усякі його пригоди. Після довгої тяганини «націоналіста і мецената» було випущено. На цьому ця напівфантастична і у всякому разі не досить висвітлена історія і скінчилася. Газети забули про неї й перейшли до чергових місцевих сенсацій. Але через короткий час на сторінках білгородських газет знову виплинуло ім'я інж. Боржинського, на цей раз вже зовсім в фантастичній ролі.

В «Політиці» вміщено було кореспонденцію з Скопля, міста в південній Сербії, під гучним заголовком «Англія, Італія і совіти», в якій повідомлялось про ніби то великий рух і організацію серед емігрантів з б. Росії по містах південної Сербії. Метою цієї організації є «відокремлення України від Росії, а проводиться ця організація агентами з Лондона і Рима». «Недавній арешт інж. Боржинського у Білгороді без документів і з великою сумою грошей, не був без основи. Боржинський є відомий український фанатик. Він приїхав до Білгороду, щоб організувати емігрантів по інструкціям, які добув на заході. Українці мають великі організації в Празі, Парижі і Берліні і лише одну малу в Білгороді. Нема сумніву, що Боржинський не вернувся у Англію, відкіля він приїхав, а переїхав у Болгарію і знаходиться зараз там». Далі наводяться в цій кореспонденції фантастичні цитати з якихось ніби то українських відозв і кінчається вона здогадом, що англійці підготовляють революцію на Україні, щоб помститися Москві за поразки в Китаї, але ця революція, як і взагалі відокремлення України, дуже б пошкодило інтересам всіх слов'ян.

Ця фантастична кореспонденція все ж досить цікава, як показчик того, як тут, на Балканах, відбивається пробудження у цілому світі інтересу до українського питання. Періодичні звістки в світовій пресі про відокремлення України від ССРСР, як незалежної держави, останні виступи російських політичних діячів і гарячі з їх приводу дискусії — все це розхвилювало мертве море балканської еміграції. Почалися і тут не менш гарячі спірки, поки що в приватних розмовах, а що найважливіше, все більше з'являється земляків, які почали свідомо відокремлювати себе від загально-російської еміграції і називатися українцями. Цей рух став помітний вже і для сербів, в якій до-якої міри відбилось це підвищення українського руху, а далі вже пішла фантазія містечкового дописника, якому обридло писати про пожежі

та самогубства і захотілося «високої політики».

З другого боку і серед більш серйозних і впливових кол сербського громадянства має ще й досі велику силу примара великої коляшньої Росії, quasi — благодійниці балканських слов'ян. Це примушує їх відноситися підозріло до стремлінь бувших недержавних народів Росії, зокрема до України. «Для нас краще, хай існує Росія большевицька, але велика, ніж окремі держави на терені бувшої Росії» — таке доводиться інколи чути в розмовах із сербами. Часто і в пресі доводиться натрапляти на таке, наприклад, запевнення, що «у сучасній Польщі живе 5 мільйонів «Руса», які під впливом австро-німецької пропаганди починають тепер звати себе українцями». Не дивно, що коли Югославія опинилася в скрутному міжнародньому становищі — італійська експансія на Балкани, албанський конфлікт, непорозуміння з Болгарією — і їй довелося шукати собі союзників, очі, по старій звичці зверталися на північ з фантастичною армією знайти захист національних інтересів Югославії у московського інтернаціоналу. Пішли розмови про встановлення дипломатичних і торгових зносин з совітами. Але тепер вже ці надії, здається, одцвіли, не давши ніякого плоду. Нещодавно югославянський міністр закорд. справ Марінкович на запитання журналіста, коли буде встановлено торговельні зносини з большевиками, рішуче заявив: «В нашій торгівлі навіть царська Росія грає невелику роль. Чим можуть торгувати з нами большевики? Хіба що пропагандою, комуністичною літературою?»

Треба сподіватися, що тепер після розриву Англії з совітами, надії на якусь поміч Росії чи то большевицької, чи то монархічної зовсім зникнуть в Югославії. А тоді може почне пильніше придивлятися Югославія і до України, своєї ближчої, ніж Москва, сусідки, й зробить для себе висновки з її неминучого скорого відродження.

О л. П.

3 Міжнароднього Життя.

В Ірландії. — Париж і Москва.
В Румунії. — Австрійські розрухи.

Тяжко відновити лад і спокій в країні, що пережила довгий період бурхливої боротьби за свою незалежність, — тяжко це навіть і тоді, коли незалежність уже досягнуто.

Як відомо, Ірландія до війни, за час війни, і потім жила в стадії перманентної революції. В країні були два уряди: офіційний — англійський, і неофіційний — ірландський; не вгадали збройні повстання, вбивства, суди, тюрми, смертні кари. У 1921 р. уряд найсильнішої в світі держави принивив боротьбу з національними змаганнями Ірландії та пішов їй на зустріч, давши з доброї волі такі політичну автономію, що ірландці з повною рацією офіційно назвали свою країну вільною державою. У 1926 році справа пішла ще далі, і т. зв. Імперська конференція затвердила за Ірландією права цілковито суверенної держави, яка поруч з Канадою, Австралією, то-що, звязана з Англією тільки тим, що має королем своїм ту саму особу, яка королює і в Англії.

Велика більшість ірландського населення заспокоїлась таким наслідком вікової національної боротьби, і перед країною повсталась можливість мирного життя та творчої праці. Незадоволенням залишилось лише радикальне національне крило — республіканці, що в час боротьби стояли на чолі народу. Гасло республіки дуже мало може захоплювати людей, вихованих в англійських умовах, бо, як відомо, англійський король уже здавна має так багато королівських прав, що не може у цій площині конкурувати навіть з президентами де-яких республік. Але будь-що-будь гасло обов'язує, а довгий революційний період залишив у спадщину певні методи, які не остаточно ще вижиті. Тому то ірландські республіканці, що несли на собі цілий тягар славної боротьби проти англійської влади, вхопились були на початках тих самих методів і в боротьбі з урядом вільної держави Ірландії. Підтримки в народі вони не знайшли, повстання було суворо задушене республіканці перейшли до незамиреної опозиції.

На виборах до першого ірландського парламенту перемогли прихильники погодження з Англією, діставши з 152 мандатів — 105; решту — 47 дістали республіканці. Вступити до парламенту ці останні одмовилися, бо не захотіли скласти монархичної вступної присяги. Таким чином перший ірландський парламент почав свою працю в складі 105 депутатів, з яких 60, себ то більшість належало до урядової групи, що в 1921 році складала й підписала згадану умову з Англією.

Ірландський уряд на чолі з Консгревом на протязі кількох днів виконав велику працю. Утворено було національний державний апарат, заведено армію, встановлено рівновагу в бюджеті, покладено початок національній індустрії, — нарешті, не відступаючи перед суворими заходами, повернено країну на шлях законного ладу та мирного співжиття населення.

Наприкінці червня відбулися другі вибори до парламенту. Республіканці розвинули нечувану агітацію. Засоби для цього їх вождь де-Валера дістав у американських ірландців, що зостались вірні ще й досі крайнім лозунгам ірландської боротьби, — може з тої причини, що безпосередньо вони ніколи не брали в ній участі. Здавалось, що на цей раз перемога буде за республіканцями. Але результат не виправдав їх надій. Партія Консгрева дістала поразку, втративши 14 мандатів, але з них лише 5 дістали республіканці; решта збільшила мандати партій — робітничої, аграрної, незалежної то-що, які стоять на ґрунті згоди з Англією. До того ж, збільшивши трохи кількість своїх мандатів, республіканці майже не збільшили кількості поданих за них голосів. Як і в першому парламенті, республіканці зостались представниками неповної третини населення, не маючи перед собою жадних виглядів у легальній парламентській боротьбі. Тому вони знову одмовилися скласти вступну присягу і зостались по-за парламентом. А парламент знову головою уряду визначив Консгрева, як представника численно найбільшої групи. В Англії та домініонах голову ради міністрів офіційно визначає король. Ірландського прем'єра визначає сам парламент, як це встановлено в де-яких нових конституціях європейських республік.

Таким чином у парламенті все осталося наче б то по старому, але шалена виборна агітація серед населення не минула безслідно. Серед крайньої частини вчорашніх фанатичних революціонерів повсталала думка повернутися до старих методів боротьби, — в першу чергу до терору, спрямованого на членів ірландського уряду.

Першою жертвою нового терору став О'Гіджінс, віце-президент вільної ірландської держави, він же і міністр юстиції, та закордонних справ. Ще молодий (як для державного діяча), — всього якихось 35 літ, покійний О'Гіджінс був чи не самою маркантною фігурою серед ірландського уряду. Фанатик своєї ідеї та справи, людина залізної волі, він не спинався ні перед чим для досягнення мети, яку вважав корисною для Ірландії. До 1921 року він стояв у перших шерегах революціонерів, сидів по тюрмах, не раз стояв перед загрозою смерті. Підписавши згоду з Англією і ставши міністром юстиції, О'Гіджінс з тою самою непохитною волею боровся за встановлення мирного ладу та законності в державі. Як згадано вище,

в 1922 році вибухло збройне повстання республіканців проти ірландської влади. О'Тіджінсу, як міністру юстиції довелося його ліквідувати судовим порядком. Серед засуджених на смерть були його давні співробітники, був і найближчий друг його, у якого він кілька місяців до того був боярином на веселі, — О'Коннор. Добра людина і добрий християнин виявив сувору рішучість і не вагаючись взяв на себе трагічну відповідальність, підписавши накази про виконання присуду. Через рік у знак помсти забито було його старого батька, через чотири роки — забито його самого. Він знав і передчував свою долю: вміраючи, просив він не переслідувати тих, що його вбили.

Жертвою терору впала видатна людина в Ірландії, — чи треба чекати нових жертв? Як здасться, ні. Парламент, уряд, населення поставилися до трагічної події з сумом і обуренням, але не втратили рівноваги. Навіть сам де-Валера, вождь великої більшості республіканців, засудив терористичний акт. Усе говорить за те, що стріли, якими вбито О'Тіджінса, вказують не на початок нового бою, а на кінець старого. Методи, якими може й варто користатися в боротьбі з державою чужою, не надаються для боротьби з своєю владою, підтриманою великою більшістю народу. Парламентарна і демократична Ірландія не може стати винятком із цього правила.

В «Journal de Genève» знаходимо цікаву статтю, присвячену взаємовідносинам між Францією та СРСР. Наводимо з неї декілька уступів.

— Франція, — говорить газета, — ще раніше, ніж Англія виявила своє рішення розірвати з більшовиками, виголосила війну комунізму устами Альберта Сарро, свого міністра внутрішніх справ, до якого приєднався Р. Пуанкаре та інші члени влади. Але, як тепер всім відомо, не можна успішно боротись у себе вдома з комунізмом, не звертаючи уваги на джерела цього руху, що знаходяться у Москві. Цей зв'язок ясно встановлено і французьким міністром Барту в його промові, в якій недвозначно вказано, що французькі комуністи працюють по наказах Москви і що Франція і III інтернаціонал знаходяться в позиції наявних ворогів.

Далі автор статті розважає над питанням, чи можна розмежувати III інтернаціонал та уряд СРСР; чи можна, ворогуючи з комінтерном, продовжувати дипломатичні зносини з Москвою? Франц. міністр закордонних справ Бріан на думку автора, не маючи нахилу до розриву з СРСР, виходить з цього становища в той спосіб, що охоче визнає розділ між III інтернаціоналом та совітами, і робить це тому, що для офіційної дипломатії чисті формули иноді варті більше, ніж реальні речі. Сам автор ріжниць між комінтерном і совітами не вбачає. В доказ цього посилається він на слова англійського прем'єра Балдвіна, який в одній із своїх парламентських промов довів, що більшовики, переводячи працю шпигунства та розкладу у Британії, користуються для того усіма російськими інструкціями як внутрішніми, так і зовнішніми. Цю працю ведуть: уряд СРСР, III інтернаціонал, совітські посольства, комерційні агентства і т. и.

Тому, робить автор висновок, можна, не боячись помилитись, твердити що розпочата французьким урядом боротьба з комунізмом, не дасть рішучих наслідків, поки різного роду більшовики, дякуючи існуванню совітського посольства, матимуть у Парижі свій генеральний штаб, місце схованки, безпечні сейфи; поки вони за допомогою недоторкальних кур'єрів зможуть утримувати тісні зносини з своїми московськими панями і з московськими фондами. А втім, коли французький уряд захоче свої дипломатичні зносини з совітським урядом, то, явна річ, він на те має свої причини.

Головну причину автор вбачає у почуттю самолюбства. У 1924 р., — говорить він, кабінет Ерію розпочав дипломатичні зносини з Москвою, не вимагаючи від совітів найменшої гарантії, і зробив це для того, аби наподобити Мак-Дональда та допомогти йому. Коли б зараз французька влада різко перервала ці зносини, то здавалось би, що вона знову наподоблює англійський кабінет, і її стали обвинувачувати в тому, що вона веде так звану політику «у чужі сліди». А до того ще, коли б франц. уряд захотів

накласти рук на компромітуючі большевицькі документи, аби видобути якийсь виразний новий привід для роариву, його поліція тепер без сумніву пошла б в дурні, бо научені лондонським прецедентом російські агенти безперечно примістили все, що треба в безпечнішому місці. Крім головної причини, як гадає автор, єсть ще й менше важливі, а тому франц. уряд хоче чи не хоче, а мусить засвоїти собі в цій справі політику вичікування, виявляючи однак на адресу Москви певне збільшення недовіри та порозуміваючись з владами інших держав, що з аналогічних причин так само мусять триматися на сторожкій позиції.

А в тім закінчує «Journal de Genève» багато політиків гадають, що в такий спосіб справа не може тягтися до безконечности. На їх думку, англо-совітський конфлікт — це подія капітальної важливости, що розпочинає нову фазу в історії совітів і матиме великі затягливі наслідки. Крім того, відновлення совітами терористичного методу, який, вправду кажучи, ніколи ними цілком не закидався, може спричинитись до глибоких змін в громадській opinii у Франції, як то сталося в інших країнах. Громадська opinia ж досі якось то трохи забувала про те, що є в реальности, а саме, що не сміє існувати влада, закладена на антиприродних, антилюдських принципах большевизма. Сенсаційні події в Москві нагадують їй зараз про цей факт.

Остання думка автора, як здається, дістає більше та більше життєвих ілюстрацій. Чутлива французька преса заговорила уже про большевиків таким тоном, що його й сподіватись не можна було ще два-три місяці тому назад. А найкращою ілюстрацією, мабуть, можна назвати той факт, що в робітничих кварталах Парижу з'явилися плакати з написами: «Комунисти — вбивці — та за відповідними картинами, а особливо те, що французький натовп збив мало не до смерти якогось невідомого індивіда, який, незадоволений з плакатів, почав було їх зривати.

Умер румунський король Фердинанд. Цієї події давно вже чекали в Румунії, готувались до неї та все таки вона сталась несподівано.

Покійний король був другим у ряду з династії Гоенцолернів-Зігмаринтів. Попередник його прямував політикою Румунії в лініях свого далекого родича з другої лінії, германського імператора. Король Фердинанд за часи війни перевів цю політику на колії антантського порядку. Од такої зміни Румунія дуже багато виграла, придбавши Трансільванію, Бессарабщину та частину болгарської території на південь од Добруджи. Після війни Румунія вийшла під його проводом до складу так званої Малої Антанти, що головним своїм завданням мала забезпечення визнаних договором кордонів Румунії, Чехословаччини та Югославії. З внутрішніх справ, що їх переведено за часи коронування Фердинанда, треба зазначити земельну реформу, сприятливу для селянства, певну демократизацію політичного ладу, змагання об'єднати та консолідувати старі й нові провінції Румунії, і т. и.

Покійний король користався популярністю і авторитетом серед румунського населення. Але смерть його виявила назовень династичну кризу, що повстала з тих часів, як старший син короля Фердинанда принц Кароль, од'їхавши з Румунії, одмовився од своїх прав на румунський трон. Похорон короля, правда, не було захмарено нічим, коли поминути той факт, що принцеві Каролові не дозволено було з'явитися на похороні. Королем проголошено внука Фердинанда, сина Кароля, п'ятилітнього Михайла. На час його неповноліття встановлено регентство з трьох осіб: другого сина Фердинанда — принца Миколи, румунського митрополита Мирона та голови вищого румунського суду п. Будзудану. З початку все йшло нормально, регенти присягнули на вірність малому королеві, його батько, що перебуває в Парижі, — де-який час мовчав, його прихильники поводитись тихо. Але в останні дні з'явилися чутки про зміни в регентстві, заговорив про можливі свої права і обов'язки і батько нового короля принц Кароль, примістивши відповідно інтерв'ю на шпальтах газети «Mati» заговорили і про те, що питання про те, кому бути королем: батькові Каролю, чи синові Михайлу, — мусить бути вирішене плебісцитом.

Як випадє справа, годі зараз говорити. Але мабуть таки має рацію думка, що коли вже в країні має бути король, то краще, як то буде справедливий король, а не малолітня дитина, яка дізнавшись про своє нове звання короля, спиталася: — А чи мені можна буде й далі гратися?

* * *

У середині липня на протязі трьох днів, австрійська столиця пережила криваві розрухи. Приводом до них був такий факт.

На початку цього року в малому австрійському місті Шатендорфі побились між собою дві маніфестації: соціялістична та права, — наслідком чого було двоє вбитих робітників. Тих, що стріляли було знайдено і покликано до суду. Віденський суд присяжних, якому було в липні предклядено справу, виправдав обвинувачених. Віденські робітники, дізнавшись про такий присуд, зачали маніфестації проти «класової юстиції», проти «суду капіталістів», і т. и. Не допоміг справі і той факт, що серед двадцяти присяжних було шість робітників, кілька ремісників і ні одного капіталіста. Натовп запалив відомий віденський «палац юстиції», в якому не стільки відбувалися судові засідання, скільки переховувалия судові та великої ваги державні архиви, не дозволив гасити пожежу, розпочав бої з поліцією. Бої ці обійшлися населенню Відня в понад сто мертвих, понад тисячу раних та в мільйон шліфів матеріальної шкоди, не кажучи вже про те, що вогнем знищено документи великої сучасної та історичної ваги, які не всі можуть бути відновлені, бо де-які з них були уніками.

Характерний перебіг самий подій. Демонстрації розпочато під проводом соціял-демократів, які зовсім не мали на думці палити суд та грабувати домівки. Але впливи на маси у них вихопили зараз же комуністи, що не бояться прямого громадського злочинства. Той факт, що австрійська соціял-демократія, в однину од де-яких інших соц.-дем. партій, веде свою політичну працю по лініях покійного вже нині, т. зв. 2½ інтернаціоналу, в значній мірі спричинився до легкого успіху комуністів, бо ці лінії передбачають, — принаймні теоретично, — спільну працю з комуністами. Тому в Австрії окрема комуністична партія пікчемна, але зате в соціял-дем. партії багато так би мовити комуністів домашніх, які в рішучий момент і звели на нівець впливи лідерів віденської соціял-демократії. Помогли їм в тому також і ріжні закордонні — аж до москвських — комуністи, що як метелики на вогонь, шворими потягами з усіх боків з'їхалися до Відня з метою перетворити маніфестації в розрухи, а розрухи в громадську війну на кшталт московської.

Щоби боротися з цим явищем, віденські соціял-демократи вжили дивного засобу, а саме: по-перше, вони проголосили загальну забастовку а по-друге — поставили вимогу зміни кабінету, що стоїть зараз у влади. Ні того ні другого їм не пощастило перевести. У Відні соц.-демократи мають, правда, більшість, але в цілій Австрії вони складають меншість, і мав рацію голова австрійської влади, священик Зейпель, запропонувавши їм ставити це питання не на вулиці, а в австрійському парламенті. Що ж до загальної забастовки, то вона вщухла на протязі одного-двох днів з таких причин: 1) незрозумілим для всіх було, для чого її було проголошено, бо ж гасити розрухи загальною забастовкою це те саме, що підливати бензину до вогніс; 2) проти неї рішуче встала вся організована несоціялістична Австрія, припинивши її на самих початках в цілій країні, крім Відня. Програла по всій лінії соц.-демократи і в австрійському парламенті, що його було скликано негаймо після розрухів, але там, не маючи більшість, вони виграли і не сподівались.

Ми вказали на привід до віденських подій, — що було їх причиною? Причина лежить глибоко в самих умовах існування австрійської республіки, що повстала після великої війни. До війни Відень був столицею великої держави з населенням біля 60 мільйонів люду. Такий державі личило мати двохмільйонову столицю, а в ній могутню соціял-демократію, що чинила й говорила од імени робітників цілої держави. В перебігу австро-

угорської політики віденська соціал-демократія була великою і цінною силою, протипагою різного роду реакційним змаганням. Війна знищила австро-угорську державу, звела саму Австрію до якихось шести мільонів населення, а її політику з площини загально-європейських інтересів перемістила в межі місцевого провінційального характеру. А в тім Відень зостався, як і був зі своїм двохмільоновим населенням, зосталась непорушною і могутня організація віденської соціал-демократії. Більше того, сила віденської соціал-демократії ще поширилась бо з шеругу її противників, одночасно з імперією, зникла без сліду сильна до того своїми впливами та матеріальним достатком велика австрійська шляхта, зник також без сліду і могутній загально імперський адміністративний апарат.

Після війни для віденської соціал-демократії відкрилось широке поле чину, і вона використала його, діставши до своїх рук всі впливи в австрійській столиці. В цьому не було нічого лихого, коли б та сама еволюція перейшла не тільки у Відні, але й у цілій Австрії. Але цього не сталося. Відень був і зостався великим індустріальним містом осередком промислового робітництва. Сучасна ж Австрія по за Віднем, як була, так і зостається типовою селянською країною, що не має перед собою ніяких перспектив, крім хліборобських. Населення її національно одноцільне, добре організоване, свідоме своїх інтересів не має найменшої охоти жити під диктатом своєї індустріалізованої столиці. Звідси непереривний антагонізм столиці й провінції, міста й села, селянства й робітництва. Звідси перманентна австрійська політична криза, напружене становище, часом пригашене, часом виявлене в гострій боротьбі, що доходить до стрілянини, як то було у Шатендорфі, та до кривавих розрухів, як це сталося у Відні.

Тяжко передбачати, як підуть справи далі в Австрії. Згідно австрійській конституції Відень, з одного боку, столиця віденського цілком автономного кантону, а другого — столиця федеративної австрійської республіки. У Віденському кантоні вся влада належить соціал-демократам, у Австрійській республіці — коаліції правих з связь. Зейпелем на чолі. В одному місті знаходяться дві влади, ворожі одна одній, одна одній несприятливі. Загально-державна влада завжди має проти себе різку опозицію столичної опінії, а як відомо з історії, така протилежність опінії столичної та опінії державної, коли вона довго тягнеться, неодмінно тягне за собою, коли не революцію, то розрухи і нелад. Виходом з цього становища для Австрії було б — або коаліція соціалістичних елементів, або повна перемога одної частини політичних угруповань над другою. Сучасний стан річей не дає вказівок на те, яким шляхом підуть далі події в малій придунайській немецкій державі. **· Observator.**

Фальшовані документи.

— Українське Пресове Бюро з доручення Правительства Української Народньої Республіки подає наступне:

В березні ц. р. совітська газетка «Українські Вісти», що видається в Парижі на українській мові, передрукувала з ч. ч. 24 і 25 з газети «Lithauische Rundschau», як пише вона, «листи» підписані п. Токаржевським, Лівичьким та Мацієвичем датовані 1925-26 р. р. Ці «документи» були подані разом із коментаріями від редакції, яка додає, що «ані зміст, ані форма цих листів не дають підстав сумніватися в їх автентичності» —

Вже 24 квітня український журнал «Тризуб» в ч. 17-18 надрукував замітку, в якій зазначив, що ці «документи» є досить грубою піддробкою.

«Тризуб» зазначив крім того, що п. Токаржевський, підпис якого стоїть під цими «листами» яко міністра закордонних справ, ніколи не займав цього посту, а будучи тільки товаришем міністра подався на демісію ще 8 вересня 1924 року.

В квітні 1927 р. подібне спростовання появилось в ч. 10 «Прометей». Крім того п. Токаржевський підтвердив це спростовання в своєму листі до редактора бюлетеню «Франс-Оріан».

Зважаючи на те, що згадані документи були використані тільки большевицькими та большевизуючими газетами з метою скомпромітувати Уряд незалежної України і протисовітські українські кола, — Українське Правительство до цієї пори не вважало потрібним реагувати на ці недоладні напади, а ще менше достойним для себе відповідати на них перед Європою та французькою опінією.

Але останніми часами деякі парижські газети, як «Paris-Matinal» ч. 74 (стаття Б. Лекаша), «L'Humanité» ч. 10. 453 (стаття Меніє), — «Посл. Новості» ч. 2317 — слідуючи за «Українськими Вістями» ч. 38 і додатком до цього числа, — видрукували нові «зразки» фальсифікованих листів підписаних п. Токаржевським, в яких його знову виставлено як міністра справ закордонних.

До того ж згадані часописи, приймаючи ці «документи» за дійсні, подають од себе всілякі неправдиві коментарії, що ображають честь і гідність нашого Правительства.

Отож Українське Пресове Бюро уповноважене офіційно заявити, що від тепер національне Правительство Української Республіки, а також і особи, іменами яких зловживано, будуть вживати всіх заходів, щоби притягти до суду винних в підробці та тих, хто розповсюджує ці неправдиві відомості».

Цей комунікат Укр. Пресового Бюро розіслано всім часописам Франції.

З П Р Е С И.

Під заголовком «Се паратистичний рух на Україні» в «Journal de Genève» приміщено дуже гарну статтю, присвячену історії української боротьби за незалежність та сучасному становищу цієї справи на нашій батьківщині. Автор перш за все констатує:

«Ні в одній частині просторої совітської території немає, такої ненависти проти большевиків, як на Україні, цій старовинній землі козаків, що їх національний характер, — цілком одмінний од характеру населення інших країн колишньої Росії, — не потерпів жадної зміни на протязі століть, що перейшли з часів полтавського бою, де Петро великий переміг могутнього Карла XII та його вірного союзника, гетьмана Івана Мазепу. І явна річ, якісь десять літ кривавого режиму большевиків не могли змінити нічого в українському характері».

Цілком правильно швейцарський публіцист вказує далі на те, що українська визвольна ідея виростала одночасно з ростом большевицької ідеології в Росії. Він пише:

«В міру того, як революція 1917 року повертала в бік большевицького ідеалу, українські патріоти послідовно втрачали думку про автономну Україну в межах російської держави, а ідея абсолютної державної незалежності день за днем набірала сили».

Переповівши коротко про ті труднощі, які встали на дорозі української незалежної держави, що впала під ударами московських большевиків, автор на підкладі совітських заяв, приходять до висновку, що:

«Сім літ большевицької окупації не зміцнили українських національних змагань, не притлумили ідеала незалежної держави, що нею зараз натхнений український народ».

Думки ці і висновки, такі близькі й відомі нам, нові для європейської opinii і служать нам велику службу в нашій боротьбі. Але найбільше для нас цікавим в наведеній статті є те, що автор ставить перед європейською політичною opinieю питання про помилки, зроблені антантською політикою в недавні, найтяжчі часи української боротьби за незалежність своєї батьківщини. Він говорить:

«Коли Україна, як незалежна держава існувала так не довго і впала під спільними ударами російських большевиків та «білих» то вина в цьому найбільше падає на невдалу політику Антанти, що ніяк не могла зрозуміти, що українське національне відродження було найкращим ліком проти большевицької отрути, що було воно єдиним фактором, який, дякуючи своїй неухватній опозиції проти старого режиму, міг вплинути на ціле селянство країни».

Тяжкою помилкою, антантських політиків, на думку автора, було й те, що вони не підтримали «голову української держави Петлюру, що присвятив ціле своє життя справі визволення своєї батьківщини».

Такі думки рідко висловлюються в європейській пресі, і те, що вони тепер висловлюються, — добра ознака часу.

* * *

В польському журналі «Sprawy Narodowosciowe» (ч. 2). подано чимало інформацій з українського життя. Дуже цікава замітка присвячена тяжкому становищу українського населення на Підкавказзі. Журнал пише:

«Московський урядницький апарат користує з кожної нагоди до москалізації українців. Підчас перепису населення, урядовці всіх українців записували як москалів і не хотіли зазначити української народності. В станицях, де ціла людність українська, зовсім нема українських шкіл, лише самі московські. Дуже часто людність ухвалює закласти українські школи, або українізувати школи московські, та совітська влада таких ухвал не виконує. Так напр. станиця уманська на Кубанщині вже рік тому як ухвалила зукраїнізувати школи, та шкільний інспектор стоїть тому на перешкоді. У тих місцевостях, де вже є школи українські, влада вишукує різні приччини, аби їх зліквідувати.

На Чорноморщині, де людність переважно українська, нема ані одної української школи; нема рівно ж ані одної читальні, чи українського клубу...

Не зважаючи на це вороже відношення влади — в гіршому разі, а в ліпшому — на її байдужість до потреб українського населення, українська людність власними силами творить україн-

сьні культурні осередки . По багатьох місцях сама людність позасновувала школи українознавства, аматорські театральні гуртки, а по де-яких станицях почала видавати кілька місцевих газет».

Така кривда чиниться українському народові на Підкавказзі, в той час, коли під боком існує «самостійна» хоч би й совітська Україна. Чи не зайвий то доказ бутафорності цієї «самостійности», а з окрема її моральної і якої хочете іншої сили?

* * *

«Діло» з 7 VII пише, що на сесії Ради національностей у Москві перший секретарь ВУЦВКУ-ту Буценко між іншим зазначив:

«... Радянська влада стрінулася на Україні при переведенню національної політики відносно національних меншостей з заго-стренням національного шовінізму, антагонізму та антисемітизму серед населення, які підтримували «глитайські та петлюрівські елементи».

Виходить, що життя все-ж дужче за катів, хоч би вони й були з чрезвычайки, коли й на восьмому році московської окупації «глитайські та петлюрівські елементи» журять і без того зажурені голови прислужників з Москви

* * *

Ужгородська газета «Свобода» за 16. VI б. р. в статті «Пряшівська Русь з приводу першої української вистави у Пряшові пише, що нею русини цілому світу сказали:

«От видите і ми тут! І ми живемо, жити хочемо. От видите нашу народню індивідуальність, она не дасться так легко зтерти з лица землі».

Далі зазначивши, що Пряшівщина одірвана від іншого Закарпаття, та не має своїх руських (українських) шкіл та урядників як і рівної волі з словаками, газета каже:

«Порозумійте ви чехи і словаки, що ми єсьми тот самий народ, який живе за Карпатами. Та сама у нас народна мова, такі мотиви ручних работ, таке іскуство будування церквей та хат і все иншоє одно і тоже, як у братів русинів-українців».

* * *

— Закарпатське село проти москвофільського язичія. Як подає «Свобода» з 9-VI с. р. в Ужгороді в часі з'їзду москвофільської «Центральної Ради» стався такий характерний для закарпатських відносин випадок. Під час промови відомого москвофіла д-ра Фенцика, один з делегатів села Ясіня — Клемпуш просив говорити «по нашому»: Його піддержали де-які селяне зазначивши, що московської мови не розуміють. Це так розсердило другого москвофіла д-ра Камінського, що він на все горло закричав:

«Як будеш мати стільки школи, як я, тоді й критикуй! а то мовчи ти ясінький українцю, ти останній гуцуле!»

З приводу цього «Свобода» пише, що таким поводженням було ображено не тільки делегата з села, але «ціле українське населення».

В «Українській Громаді» подано кореспонденцію з с. Гуменики на Рівенщині, в якій автор-селянин пише, що до цього села почала впливати безплатна література під назвою «Светістини» (автор забув в слові «література» поставити знаки наведення) писана московщиною, яка викликає один сміх та огиду.

Селянин радить редакції «Света Істини» направляти її до Ісакіївського собору в Ленінграді. Порада ця малопрактична, бо цю «літературу» не пустять большевики, а коли б і пустили, то з цього користи — як з цапа молока. Большевики показали «матушке Росії» такий «Свет Істини». що «лучіною» волинських московських недобитків її все одно не просвітити.

З судової справи.

Судова справа вбийника Головного Отамана С. Петлюри переходить останні стадії. Шварцбардові вже доручено копію акту обвинувачення. Розгляд справи в суді присяжних призначено на 18 жовтня. Судовою Комісією викінчено вже переклад документів, які передаються до суду. Має бути викликано багато свідків.

Прилучення до студенського протесту.

До відомого протесту українських студентів, які студіюють на Високих Школах в Чехословаччині, Франції, Німеччині, Югославії, Хіні, Польщі, Вільному Місті Данцігу, Бельгії та Австрії проти наклепів на український нарід в зв'язку з процесом вбийника пок. Симона Петлюри—Шварцбарта приєднується: «Українське культурно-спортове товариство «Буковина». Букарешт. Румунія. Голова Микола Коропецький, студ. ветерин. Писар. М. Кухта, студ. мед. 68 членів.

Хроніка.

3 Великої України

— Зміну в сітці навчальних закладів України ухвалив Совнарком. Мають реорганізувати об'єднання деяких установ та ліквідувати ті, що існування їх визнано за недоцільне.

Разом з тим ухвалено організувати низку нових установ у великих містах України, як от в Києві, Дніпрепетровському, Одесі («Пр. Пр.» ч. 150).

— Археологічні дослідження на Дніпрельстані, що їх перевела експедиція Укрголовнауки, під проводом проф. Яворницького, знайшла низку пам'яток, які до цього часу були невідомі укр. археологам. Частина їх торкається неолітичної доби чи переходу до доби металу. Характер пам'яток на острові Таволжаному не з'ясовано, бо це вимагає систематичних дослідів. («Пр. Пр.» ч. 150).

— Етнографічна екскурсія, що її провадив на Дніпрельстані В. Білий, дала чимало матеріялу з фольклору та етнографії не тільки української, але і національних меншостей (німців, болгарів, волочів) («Пр. Пр.» ч. 152).

— Розкопи Сіверянських могил, про які ми вже згадували, в селі Шостовиці, на Десні дали надзвичайно цінний матеріял. По-між иншим кінське поховання, що його вирізано з кургану разом з шаром землі та перевезено до Чернігова. («Пр. Пр.» ч. 166).

— Музей порівняльної історії культур в Лаврі має широко розгорнутися, охоплюючи відділи буддизму та юдаїзму. Музей гадають відкрити в жовтні. («Пр. Пр.» ч. 149).

— Музей старої української будівельної техніки так само буде приміщено в Лаврі. В музеї буде сконцентровано матеріяли старої української будівельної техніки, що їх здобуто підчас дослідів та розкопів на подвіррі Софії в Єлеському монастирі, в Десятинній церкві, в церкві Спаса на Чернігівщині та в інших місцях. («Пр. Пр.» ч. 150).

— Видавнича діяльність Лаврського Культурно-Історичного заповідника розвивається. Незабаром мають вийти в світ такі видання: «ґсилографічні дошки Лаврського музею», «Провідник для відділу шиття та тканин Лаврського музею», «Провідник по виставці реставраційній», та 1-ий том Музейного збірника присвячений пам'яті Біляшевського та Щербаківського («Пр. Пр.» ч. 150).

— Перший весоюзний з'їзд патологів збереться в Києві в половині вересня. На з'їзд дожидають німецьких гостей («Пр. Пр.» ч. 156).

— Ідеал. Тов. Скрипник в Харькові на пленумі Всеукр. Комітету Спілки «Робітос»

заявив, що «Наркомосвіта добиватиметься, щоб зарплатня українських учителів була не менше, як в РСФСР.» («Пр. Пр.» ч. 149).

— Газета і читачі. На літературному суді, що його впоряджено було в друкарні УАН в Києві, виявилися тяжкі умови, в яких доводилось вести роботу стінній газеті, байдуже, а іноді й вороже ставлення до стінної де-яких робітників, що часто викликало інциденти, як от зривання стінної газети.» («Пр. Пр.» ч. 153).

* * *

— Рівноправність мов на Україні. Совнарком затвердив «нове положення про заходи забезпечення на Україні рівноправности всіх мов та сприяння розвитку української культури». Головне в цьому положенню таке. Мови всіх національностей, що проживають в УССР — рівноправні. Кожен громадянин може вдатися до установ своєю рідною мовою, і вони повинні йому відповідати. Офіційні декрети, постанови та розпорядження «треба оголошувати до загального відома українською і крім того російською мовою». Початкова освіта — рідною мовою. «Українську мову українознавство і російську мову — треба викладати по всіх школах дитбудинках, як обов'язкові дисципліни.» «В національних, територіяльних та адміністративних одиницях держторгани, за офіційних зносин, повинні здебільшого вживати мову місцевої нацменшости.» «Співробітників, що не вжили відповідних засобів щоб вивчити укр. мову чи мову відповідної нацменшости, — мають звільняти з посади.» («Пр. Пр.» ч. 152). Цікаві пояснення до цієї постанови дає тов. Затонський в «Изв.» ч. 153. Знаючи, що «прийнятий закон не складає епохи, не визначає якогось перелома», тов. Затонський підкреслює, що

«закон т щ а т е л ь н о о х р а н я е т п р а в а н е - у к р а ї н с ь к и х н а ц і о н а л ь н о с т е й ». О с о б л и в у у в а г у з в и ч а й н о с о в і т ь с ь к и й у р я д п р и с в я ч у є р у с ь к і й н а ц . м е н ш о с т і н а У к р а ї н і . « О д н а к о , р у с ь к и й я з ы к я в л я є т ь с я н е п р о с т о я з ы к о м н а ц і о н а л ь н о г о м е н ш и н с т в а , — к а к н а п р . є в р е й с ь к и й , п о л ь с ь к и й , н е м е ц ь к и й , Е т о — я з ы к в д а н н и й м о м е н т б о л ь ш и н с т в а р а б о ч о г о к л а с с а . П о з . т о м у з а к о н п р е д у с м а т р и в а є т о б ' я з а т е л ь н о с т ь п у б л и к а ц і я с в е р х п р а в и т е л ь с т в е н н ы х д е к р е т о в н а д в у х я з ы к а х — у к р а ї н с ь к о м і р у с ь к о м , с т е м , ч т о б в м е р у п o т р е б н o с т и п у б л и к о в а л и с ь д е к р е т ы т а к ж е н а я з ы к а х д р у г и х н а ц и о н а л ь н о с т e й . « Н а У к р а ї н е н е т o б ' я з а т е л ь н о г о д л я в с е р е д г o с у д а р с т в е н н о г о я з ы к а », — к і н ч а є т о в . З а т о н с ь к и й . — Г о в о р ю ч и в з в ' я з к у з н о в и м з а к о н о м п р о с т а н о в и щ е н а ц . м e н ш o c t e й н а У к р а ї н і , т о в . Б у е н к о п о д а в ц і к а в у з в і с т к у : « В с к о р о м у ч а с у п е р е д б а ч а є т ь с я з а с л у х а т и д о к л а д Ц В К Р С Ф С Р . Т о д і м и д о к л а д н і ш е о з н а й o м и м с я з т и м , я к у р o б o т у п р o в o д и т ь с я с e р e д у к р a ї н ь o г o н a с e л e н н я в б р a т ь с ь к и й Р С Ф С Р » (В і с т и » ч . 1 5 6) .

— Україна і Азербейджан. Україну одвідав голова ЦВК Азербейджану Агамалі-Огли («Вісти» ч. 156). Агамалі-Огли ще раз підкреслив той вплив, який має Україна на інші республіки союзу.

— Вшанування пам'яті тов. Іванова. На пропозицію п. Любченка Київська Мійська Рада, вшанувавши вставанням пам'ять «героя арсенала», ухвалила, повісити в залі засідань портрет Іванова та назвати його іменем вулицю Левандовську на Печерському. («Пр. Пр.» ч. 149).

* * *

— Російські національні райони на Україні. Центральна Ад-

міністративно-територіяльна комісія подала на затвердження президії ВУЦВК справу про оформлення законодатним порядком 9-ти нових національних російських районів. ЦАТК ухвалила й далі виділяти на Україні російські національні райони» («Пр. Пр.» ч. 150).

— В р а ж і н н я т о в. Ш л і х т е р а. Тов. Шліхтер, одвідавши жидівські колонії на Херсонщині, повернувся в найрожевішому настрою. Там усе, як найкраще і все так, як годиться в комуністичній державі. «Ми не зустрічалися з фактами, — каже тов. Шліхтер, — коли євреї здають свою землю в аренду... Не спостерігали випадків користування найманою працею». «Хоробливий атмосфері, що утворилася довколо питання єврейського переселення сприяє і той факт, що селяне ототожнюють єврейські громадські організації, що допомагають євреям переселенцям, з державними, — це й викликає у селян неправильну уяву про допомогу держави євреям в більшому розмірі ніж другим національностям». На закінчення тов. Шліхтер зазначив, що відношення селянства до єврейських переселенців останнім часом гостро змінилося на краще». («Пр. Пр.» ч. 156).

Відношення «змінилося на краще». Коли цьому й повірити, то в е ж з слів тов. Шліхтера виходить, що досі в кожному разі воно було лихе. Так само цінне невелике признание совітського достойника про «хоробливу атмосферу» навколо жидівської колонізації.

— К у р с и ж и д і в с ь к и х с і л ь с ь к и х у ч и т е л і в У к р а ї н и одбуваються в Зіновівську. Їх утворює «ЦБ» Євровіти разом з Комзет-ом.» («Пр. Пр.» ч. 156).

— В Житомирі 1-го серпня одкрито місяшні курси перепідготовки 110 польських, німецьких та жидівських учителів («Пр. Пр.» ч. 166).

* * *

— У к р а ї н с ь к а е к о н о м і к а т а С С С Р. Ол. Бор-ський, присвятивши в «Пр. Пр.» ч. 150 статтю цьому питанню, зазначає те визначне місце, яке займає в союзному балансі господарча вага України і подає такі ілюстрації «Займаючи трохи більше, як 2 відсотки союзна територія, Україна ще минулого року давала 28 відсотків огульного збору й 52 відс. товарних лишків хліба в Союзі, 65 відс. залізної руди, 75 відс. чавуну, 80 відс. вугілля, 80 відс. цукру. Це головні показники господарчого значення України, з якими Україна переступає довоєнний господарчий рівень і вступає в добу реконструкції.»

— П е р с п е к т и в и н а р о д н о г о г о с п о д а р с т в а У к р а ї н и. Спіняючись на цих перспективах, тов. Гринько в своїй доповіді в Держплані СССР констатував, що «цей рік дає зниження загального темпу розвитку господарства України». («Пр. Пр.» ч. 152). Пояснення цього факту тов. Гринько бачить в «недостатньому навантаженню, неповному використанню виробничих ресурсів через брак сировини (маслобойна, цукрова то-що)». Прийшовши до висновку, що «сільське господарство України має дуже великі потенційні можливості для свого розвитку», тов. Гринько вважає, що «основне для українського господарства — це ринок збуту». «Доповідач констатує неостатність капітальних затрат на будівництво промисловості, що переробляє с. г. сировину і це гальмує ще більше розвиток скотарства.» «Почувається, що не хватас окремих товарів». «Транспорт 1926-27 р. виконує усі вимоги господарства України, але недостатність капітальних затрат на транспорт загрожувє погіршенням в ближчі часи.»

— Я с к р а в е п о р і в н я н н я

ня. «Прол. Пр.» ч. 153 підкреслює значіння для укр. с. г. промисловости експорту, для правильного розвитку якого потрібні великі холодильні. «З цього погляду в нас теж ще мало зроблено. Тоді, як Ленінградський порт прекрасно устаткований й забезпечено холодильнями, на Черному й Озівському морі ми поки-що маємо тільки холодильню в Одесі, яку закінчують будувати й от-от відкривуть для роботи. Ця холодильня, розрахована на 2.500 тон продуктів (масла, яєць, бекону та м'яса) дуже скоро не зможе задовольняти потреби українського сільського господарства.» Так саме зле стоїть справа і з елеваторами, яких не вистарчає.

— Український Червоний Хрест, що навесні наступного року святкувати ме лише своє перше десятиріччя, матеріальною своєю могутністю, масовістю свого членства, розмахом роботи та організованістю стоїть безперечно на першому місці, випередивши навіть і Червоний Хрест РСФСР.»
(«Вісти». ч. 156).

— День кооперації. одсвятковано було на Україні з великим підвищенням. Того дня одкрито було на Україні низку нових кооперативних установ.
(«Пр. Пр.» ч. 150).

— На що йдуть гроші укр. кооперації «Зважаючи на кампанію підсилення обороноспроможности країни, сесія ухвалила збудувати ескадрилью української споживчої кооперації з 10 літаків.» («Пр. Пр.» ч. 149).

— Доля Київського вокзалу. Недавно ми подавали звістку про наслідки конкурсу на проєкт чола Київського вокзалу. Після того, як конкурс було переведено, то колегія МКЩ ухвалила доручити складання додаткових проєктів чола нового київського вокзалу ар-

хитектам Шусеву, Рербеґу, Шуко та Весніну.»
(«Пр. Пр.» ч. 166).

— Р о с т р і л и . Воєнний суд на Україні засудив до розстрілу за політичний бандитизм Миронова, Мамалигу, Сухого і Кузьменка. Присуд виконано. Згідно з наказом верховного трибуналу розстріляно ватажка політичної банди Минасва («Руль» 12. VII).

— У Винниці розстріляно селянина Гасканя за вбивство кореспондента «Червоний Край.»

— В Бердичеві закінчився судовий розгляд шостидесяти селян, яких обвинувачено за вбивство начальника совітської міліції Захарова.

Вісімнадцять селян засуджено на смерть. («За свободу». 8. VII).

— Напад на совітський банк. По одержанні у Варшаві звісткам група невідомих осіб зробила напад на Київську контору совітського державного банку, але скарбнику пощастило вчасно сповістити міліцію. Напасники, одстрілюючись з пістолів, встигли втікти.
(«Руль.» 10. VII).

— А р е ш т о в у ю т ь с в о ї х . Велике обурення серед робітників Нижнідніпровської округи викликав арешт старшого заступника окружного прокурора комуніста Злотченка і члена окружної колегії ППУ Марейнича. Обидва комуністи були арештовані агентами ІПУ, що прибули з Харькова. Їх обвинувачено в тому, що вони звільнили кількох політичних, серед яких було і кількох комуністів-опозиціонерів. («За Свободу» 10. VII).

Газетні звістки.

— «L'Intransigeant» від 28 липня 1927 року ч. 17. 158 подає таку звістку: «Львів, 28 липня. Згідно з повідомленням з Харькова терор, що лютує на

Україні, придбав поважних розмірів, які нагадують режим переслідувань, прикладених московськими правителями до України в 1920 р. По малих містах та містечках, особливо в Проскуріві, Винниці та Умані мали місце численні розстріли, виконані у більшій своїй частині по наказу ППУ без попереднього суду та слідства. Загальне число розстрілів зареєстрованих на протязі трьох днів досягло 120. З другого боку повідомляють, що в багатьох округах України, населення обурене сталими утисками, повстало проти чинности військової совітської поліції. Повстанські загони за цей час вбили 25 членів місцевих совітів, а також усіх урядовців ППУ в Брацлаві та Звенигородці».

— «Le Matin» з 29 липня 1927 р. ч. 15.836 пише: «Лондон. 28 липня. З Варшави повідомляють агенству Рейтера, що там продовжують діставати нові зворушливі звістки з України, особливо з Волині та Київщини. Сповідують, що в Сквирі повстанцями спалено мійську управу, при чому в огні загинула певна кількість совітських урядовців. Тараща захоплена повстанцями, які витримали перестрілку з загonom, червоних військ висланих з метою встановити порядок».

Голова Одеського ППУ проголосив, що дякуючи агітації, яка ведеться за допомогою закордонних грошей, Україна зараз, так мовити, знаходиться в стані громадської війни. Він додав та кож, що повстання будуть задавлені нещадно».

Аналогічні повідомлення мають і інші французькі, англійські та німецькі газети. Хвиля розрухів та непокоїв знову встає на Україні.

— «Ізмєнік» Чубарь. Руль» з 10. VII пише, що між Україною і Політбюро повстають все більші тертя. До останніх часів головною підпорою Політбюро вважався Чубарь, який: «... тоже измѣнилъ Рыкову. Чубарь подалъ заявленіє въ партію,

въ которомъ просить освободить его отъ должности предсѣдателя Совнаркома и назначить его на рядовую работу. Мотивомъ онъ выставляетъ невозможность работать вмѣстѣ съ Рыковымъ, который проводитъ русскій шовинизмъ. Що це? — Фантазія «Руля» чи в українського перекінчика заговорила совість?

— Г а н д л ю в а т и — не біля плуга ходити. Як пише «Руль» з 16.VII: «Народній комісаріят земельних справ УССР видав наказа подобрати наділи від тих жидівських колоністів в Криму, котрі протягом року не розпочали на них роботи: до цього часу було позбавлено земельних наділів 600 жидівських родин в Криму». Правду сказав поет: одно — робити язиком, а друге — перти плуга. Комуж тепер ці наділи, українським хліборобам, якими їх наділяють в Сибіру, чи може знову жидам?

На українських землях

НА ВОЛІНІ, ПОЛІССІ,
ПІДЛЯШСІ ТА ХОЛМЩИНІ.

— Просвітні курси. Українське т-во «Просвіта» у Бересті для планового провадження культурно-освітньої справи на місцях влаштувало для представників від бібліотек-читалень Полісся перші просвітні курси. На курси зголосилося 17 осіб з різних повітів Полісся, на яких були прослухані такі предмети: українська мова, історія та географія України, співи, адміністрування в читальнях, сільсько-господарська культура, головні відомості з кооперації й суспільних наук, про церкву, державу й самоврядування. («Україна». 5. VII).

— Нова бібліотека-читальня. В селі Колодяжне на Ковельщині з ініціативи пластуна Юрія Косача засновано бібліотеку-читальню, до котрої приступило відразу 30 членів. При читальні завязався аматор-

ський драматичний гурток, який вже зробив виставу. («Укр. Нива». 10. VII).

— Протест проти Почаївського з'їзду. З приводу Почаївського з'їзду, який виступив проти розмосковлення української церкви, в імені українського населення президія вибрана на Луцькому Українському : Церковному З'їзді подала протест в раді міністрів, освіти та міністру внутрішніх справ. («За Свободу». 7. VII).

— Стріча пласту-нів (оук) Рівенського повіту. Заходами рівенської повітової «Просвіти» в лісі біля Олександрії відбулась стріча пластових частин рівенського повіту, на які зійшлося 120 учасників. Після відспівання пластового гимну «Цвіт України і краса», відбулися руханкові вправи. Присутні захоплювалися юнацтвом, для якого після його пластової пісні «ніщо ні лихо, ні пригоди». Подібного чогось в українському житті ні місто Олександрія ні її ліси століть не пом'ятають («Укр. Громада». 10. VII).

— Українська вистава в селі Холмщині. В Селі Бозок, на Холмщині філії «Рідної Хати» було виставлено «Безталанну», яка й пройшла з великим успіхом. По ній відбулася декламація з творів Т. Шевченка. Закінчилася ця культурна розвага відспіванням «Заповіта». («Укр. Нива» 10. VII).

— Просвітянський рух в Луцькім повіті. За місяць червень були відкриті «Просвіти» по таких селах Луцького повіту: в с. Озерці, Рожинської їмні, в с. Дерно, Ольської їм., в с. Ромашівці, Ольської їм., с. Мощаниці, Ольської їм. На всіх організаційних зборах брало участь дуже діяльно селянство, а головне селянська молодь («Укр. Громада» . 10. VII).

— Перша українська

кооперативна моло-чарня на Ковельщині В с. Любитові заходами кооперативу «Селянська Спілка» в травні місяці було відкрито першу українську кооперативну молочарню на Ковельщині. Управою цієї нової укр. господарської установи закуплено молочарські приладдя шведської фірми «Альфанован» та сепаратора, що вміщає 600 літрів молока. («Укр. Нива». 10. VII).

— Відкриття кооперативу. В селі Видраниця на Ковельщині заходами свідомих селян засновано кооператива «Наше Громада», до якої вписалося ціло село. Зборами складено статута в українській мові і надіслано до суду на затвердження. («Укр. Нива». 28. VI).

* * *

НА БУКОВИНІ ТА БЕСАРАБІІ.

— Український театр в небезпеці. В 1919 році заснувався в Чернівцях Український театр, головною заслугами артиста і театрального діяча Сидора Терлецького. Протягом восьмилітнього існування він об'їздив найглухіші закутки Буковини та Бесарабії, знайомлючи українське населення, як з творами української, так і західно-європейської драматургії. Однак, тяжкі умови українського життя, які вже від довшого часу панують на цих землях, загрожили самому існуванню цього театру («Український Голос». 15. VI).

* * *

В ГАЛИЧЧИНІ.

— Посвячення пам'ятника Героям. В неділю 3 липня відбулось в Трушівичах свято посвячення пам'ятника Героям. Село було прибране з цієї нагоди національними прапорами. З околиць та з Перемишля багато приїхало гостей. Співало два хори («Український Голос». 10. VII).

— Музично-Драматична Школа у Стрию. Відбувся перший випуск музично-драматичної школи в Стрию організованої музично-драматичним товариством ім. Лисенка. Скінчило 7 осіб. («Укр. Голос». 10. VII).

— Централю Лугів розв'язано. В Централі спортивно-гімнастичних товариств «Луг» відбувся трус підчас якого було забрано всі книжки та листування, а д-ра Дашкевича поліцією було повідомлено, що влада припинює діяльність Лугової Централі. («Діло». 9. VII).

— Закриття церковного товариства. З наказу воевідського уряду у Львові закрито українське т-во св. Апостола Павла, причиною чого меморіал до Ліги Націй зложений його управою, в яким говорилося про переслідування духовенства польськими державними органами. («Свобода». 23. VI).

СЕРЕД УКРАЇНСЬКОЇ ЕМІГРАЦІЇ.

В Німеччині.

— Український Науковий Інститут в Берліні дістав власне помешкання. Заходами університетських установ Берліна вдалось знайти в осередку ідеальний льокаль для приміщення Інституту, якому міг би позавидувати не один державний інститут. Він складається з викладової залі на 100 слухачів, великої залі для канцелярії та бібліотеки, кімнати для директора, кімнати для професорів та невеличкого приміщення для управителя канцелярії. («Діло». ч. 10) (VII).

— В Українському Науковому Інституті в Берліні. В п'ятницю 8-го липня с.р. відбувся доклад Василя Кучабського (україн-

ською мовою) на тему: «Епохи української історії» (Перша частина).

— Нова адреса Інституту: Ukrainisches Wissenschaftliches Institut. Französische strasse 28. Berlin. W. 56.

— Росклад служб Божих. Церковна Рада У. П. А. Ц. у Франції повідомляє, що служби Божі відбудуться в такому порядку: 7-го серпня в Шалеті, 15-16 серпня в Оденле-Тіші та в Кнютанжі, 22 серпня у Парижі.

У ФРАНЦІЇ.

— З Життя Т-ва б. Вояків Армії У. Н. Р. у Франції. За короткий час свого існування Т-ву вдалось виконати помимо загально-організаційних праць, що прямують до з'єднання всіх вояків Армії У. Н. Р., і наступні завдання: заходами Управи Т-ва утворено при бібліотеці ім. Головного Отамана відділ військовий, для котрого вже набуто поважну кількість книжок, як військової літератури, так і підручників у всіх мовах. Т-во педедплачує кілька періодичних військових видань різних держав, щоб дати змогу своїм членам бути в курсі військового мистецтва своїх членів.

Управа Т-ва розподілила книжки в чужих мовах поміж членами Т-ва, що знають чужі мови, щоб полегшити ознайомлення з цими творами всіх членів.

По закінченню перекладів необхідних книжок Управа Т-ва має намір розподілювати поміж членами Т-ва теми для опрацювання рефератів.

По упорядкованні військової бібліотеки членам Т-ва було розіслано катальог і буде дана можливість користування книжками.

Управа Т-ва, уважаючи, що допомога членам Т-ва повинна даватись не тільки що до військової освіти, але й підтримки на-

ших інвалідів, що втратили здатність до праці, — постановою своєю від 10 липня б. р. ухвалила заснувати при Т-ві спеціальний Інвалідський фонд для допомоги інвалідам-воякам Армії У. Н. Р.

Особливо важливим завданням, що стоїть перед Управою Т-ва, видання органу Т-ва — військового журналу.

В цій справі Управа Т-ва увійшла в зносини з нашими видатними вояками в цілі запрошення їх на співпрацю в журналі. Перший номер журналу передбачається видати приблизно через місяць.

Управа Т-ва звертається до всіх, що співчувають ділу видання журналу, з проханням допомогти присиланням матеріалів і матеріально.

В цій справі Управа Т-ва знеслась з аналогічними військовими організаціями в Німеччині, Америці, Польщі та Чехословаччині, маючи на меті об'єднання і згуртування невеликих наших матеріальних засобів, щоб уможливити видання журналу в одному місці.

Закінчуючи огляд життя Т-ва б. Вояків Армії У. Н. Р. у Франції, мусимо признати, що не дивлячись на короткий час існування Т-ва воно зуміло об'єднати довколо себе поважну кількість вояків (вже засновані Філії Т-ва в Ліоні в Сален де Жиро), виконати частину поважної роботи і накреслити собі правдивий шлях, що приведе як до згуртування бойових товаришів розкиданих по всіх усюдах світу, так і піднести їх рівень військової освіти.

— У к р а ї н с ь к а Г р о м а д а в Ш а л е т і. 16 липня ц. р. Українською Громадою в Шалеті було виставлено «Запорожець за Дунаєм». Це по рахунку вже друга вистава, яку дає Громада. Але не можна і порівнювати вражіння од першої і од другої. «Запорожець за Дунаєм» пройшов чисто, гладко. Усі ролі, навіть дрібні, проведені були гарно. Видно по всіх деталях старанню і ретельну руку режи-

сера п. Логошина. Окремі арії, дуети та хоріві виступи — пройшли бездоганно. І в цьому заслуга диригента п. Ковгана. Найголовніше досягнення цієї вистави — це те, що вже почувається цілість змісту самої п'єси, єсть ансамбль, передано той український колорит, мінливий в тональностях голосів і ролей, але міцно звязаний в одно ціле окремими характерами учасників п'єси. Добре виконали свої ролі пані Наследшишева і Шавардієва, чоловічі ролі проведені гарзд. Всі були на своїх місцях і на своїй височині. З артистів одзначимо п. п. П. Макаровського, Г. Макаровського, М. Сопільника, І. Шаповала, Макляя і Світличного.

Успіх вистава мала надзвичайний. Переповнена саля робітничого театру щиро наділяла виконавців оплесками, а на кінець викликала і диригента п. Ковгана який підготовлював артистів з вокального боку.

На виставі була дружина директора заводу з синами, кілька вищих урядовців дирекції та багато чужинців.

Після вистави відбувся баль, що затягся аж до рана.

Бачучи такий невпинний успіх діяльності нашої Громади в Шалеті, можемо тільки побажати дальшого розвитку і дальших успіхів. Так само можна висловити надію, що з часом, після певної роботи, і підготовки репертуара, не гріх було б цій трупі виступити і в Парижі, де безперечно успіх був би забезпечений.

У ЧЕХІІ.

— М і ж н а р о д н і й І н с т и т у т д л я і н т е л е к т у а л ь н о ї С п і в п р а ц і в П а р и ж і (Institut international de la cooperation intellectuelle) в кінці минулого року призначив з своїх фондів 20.000 фр. ф. на видачу стипендій 5-ти молодим професорам або докторам, без ріжниць національності, які відзначилися своїми друкованими працями. Стипендії повинні бути видані на один рік по 4.000 кожному

з 5 кандидатів, обраних спеціально для того організованою при Інституті комісією з числа кандидатів, предложених національними комісіями для інтелектуальної співпраці. На цей конкурс Український Академічний Комітет у Празі, який, як відомо, визнаний міжнародною комісією для інтелектуальної співпраці при Лізі Націй за українську національну комісію, обрав і предложив трьох кандидатів: д-ра Романовського (математика), д-ра Ортинського (лікаря) і д-ра Січинського (історика мистецтва).

Як довідуємося з офіційних джерел в конкурсі взяли участь кандидати 16-ти країн. В результаті в число 5-ти кандидатів було обрано одного кандидата українця п. Січинського, лектора Українського Педагогічного Інституту, оце недавно промованого на доктора філософії Українського Університету в Празі.

Це — перший випадок участі українців в міжнародному конкурсі, який до того ж скінчився з повним успіхом. Д-р Січинський, одержавши стипендію, має занятись студіями в різних містах Польщі, Румунії, Італії на тему: «Гравери Західної Європи і роля їх в розповсюдженні на Україні західно-європейського мистецтва».

Вітаючи нашого молодого вченого, д-ра Січинського, з успіхом, не можемо не зазначити тут і того надзвичайно відрадного факту, що недавно заснований Український Академічний Комітет у Празі виявив в цій справі свою діяльність з найкращого боку, показавши цілому громадянству українському, наскільки важлива була доцільна і вчасна організація цієї установи.

В ПОЛЬЩІ.

— З життя укр. еміграції в Кракові. 3-го липня б. р. в одній з місцевих театральних саль драматичним гуртком, який існує при Відділі УЦК у Кракові, було виставлено патріотичну драму в 3-х діях «Метелиця». В захоплюючій грі

змалювали артисти перед присутніми одну з сторінок нашого визвольного руху — боротьбу повстанців та живо представили знущання большевицьких комісарів над українським народом. Сама вистава пройшла з великим успіхом, а після неї відбувся концерт українського хору. Як театральний гурток, так і хор продовжують свою працю і мають на увазі дати в осени кілька вистав та концертів.

— Український театр «Промінь». Серед українських рухомих театрів, які вже мають за собою багату працю минувшину, належить згадати «Український Театр «Промінь». Заснований в червні 1926 р. українськими емігрантами, об'їхав він вже ціле Кельцьке воєводство побував на теренах воєводств Люблинського та Поліського і перебуває зараз в воєводстві Варшавському, в курортній місцевості — м. Отвоць. Має він у програмі в найближчому часі відвідати також і Варшаву.

Театр «Промінь» має власні декорації, багату бутафорию, смичковий оркестру з фортепіаною і пристосований до виставлення кожної вистави на кожній сцені. Персональний склад театру «Промінь» сягає понад 20 осіб. Адміністративне керування театром перебуває в енергійних руках п. Ю. Вовченка, головним режисером є п. Комаровський, в оркестром керує — п. Колесніченко.

Театр «Промінь» посідає досить різноманітний репертуар, в якому найбільшою популярністю користуються п'єси: «Маруся Богуславка», «Вій», «Запорожець за Дунаєм», «Вечорниці», «Кума Марта», «Циганка Аза», «Мазепа», «Шпанська мушка», «Гонимі», «Циганський барон», «Воскресення», «Ревізор» та ин. Однак найчастіше на сцені театру «Промінь» з'являються речі історичні і побутові, що має своє значіння в інтересах пропаганди серед неосвідоμένου в українській справі чужого населення — відрубних і своєрідних традицій, культури та життя українського народу і

передовсім українського села. Належить підкреслити, що театр «Промінь» про це дбає, ставлячи часто речі менше доходні, але патріотичні і такі, що мають більше пропагандної вартості. Серед населення міст і містечок, де вже перебував «Промінь», тишиться він великими симпатіями і успіхом, доказом чого бувають переповнені зали театру. Зауважено, що в той час, як населення польське особливо охоче зустрічає на сцені українські побутові речі та оперетки, жидівське населення кохається в драмах.

Матеріальний стан артистів не завидний. Більша частина прибутків «Проміня» йде на підвищення художнього стану вистав та на збільшення майна театру.

Театр «Промінь» об'єднує людей добре знайомих з театральною справою, які цілковито віддалились служенню театральному мистецтву. Головні ролі в театрі виконують п-ні Вовченко, Комаровська, Колесніченко, Пухальська, Бурлакова, Білінська, Михайлова і п. Вовченко, Комаровський Орел-Степняк, Колесніченко, Бурлака, Пухальський, Старощук Михайлів, Берестовський та ин.

В розмові з неровниками театру останні висловили думку, що справі розвитку українського театру в Польщі не мало допомогло б утворення центральної організації, яка об'єднала б усі кваліфіковані артистичні сили.

З цією думкою належить погодитись.

I. Л.

В АМЕРИЦІ.

— На дім українських інвалідів. Українське т-во «Жіноча Громада» в день Зелених Свят упорядкувала в Н'ю-Йорку день квітів на будову дому інвалідів у Львові, для чого своїх члениць вислала під українські церкви в Н'ю-Йорку та Брукліні. Збірка дала 112 дол. («Свобода». ч. 35-VI).

— Українець скінчив американську військову академію. Між студентами американської військової академії у Вест Пойнт Н'ю Йорк, що її покинули в цій році з першою рангою лейтенанта, є й один українець Теодор Калакуна, син відомого укр. громадянина в Скрантоні. Теодор Калакуна поданий у списі студентів цієї академії між найкращими учениками. («Свобода». 24. VI).

— Посвячення українського і американського прапорів. В Лудлов відділ Укр. Нац. Союзу, що існує під назвою товариства ім. Франка відбув урочисте свято посвячення українського та американського прапорів за численної участі членів інших українських товариств, яких зійшлося понад 600 люда. («Свобода». 23. VI).

— Ювілей т-ва «Запоріжська Січ». В Перт Амбой в початку червня відбулося святкування двадцятилітнього ювілею одного з найбільших товариств Укр. Націон. Союзу — т-ва «Запоріжська Січ», а разом відбулось і посвячення його прапора.

Нині т-во має 441 дійсних членів, як дорослих так і молодшого віку. («Свобода». 21. VI).

— Відзначення українців-учителів. У Вінніпегу відбулася конвенція, на якій взяло участь 1.700 учителів та вчителюк, серед яких було чимало й українців. Один з них Іван Бунялюк із школи Н'ю Комб вже пораз другий дістав першу нагороду за найкращий город коло школи. Другу нагороду дістав також українець Федір Гуменюк, із школи Папляр Пойнт. («Укр. Хлібороб». 10. VI).

— Українські пластуни в Канаді. В Торонто стараннями місцевого українського священника засновано Пластову дружину, до якої

належить двадцять школярів від 9 років життя в гору. Пластова Рада призначила спеціального інструктора, який читає пластунам лекції, оглядає місто то-що. Під впливом пластової ідеї хлопчики змінилися на ліпше, шкода лише, що не всі батьки прийшли дозрозуміння великої ваги пластового виховання («Канадійський Українець». 22. VI).

— Культурний доробок американських українців: В Сан-Франціско в травні місяці відбувся традиційний «Тиждень Музики», з якого один день був присвячений інтернаціональній музиці. Отже в цей день виступили англій-

ці, німці, італійці, гішпанці, москалі та інші, а всього одинадцять народів. Звичайно на таких концертах українці не все виступали, та в цьому році і вони спромоглися взяти участь, причому з великим успіхом. Перед виступом кожного народу подавалася його назва, а американська оркестра грала його гимн. Отже чи не в перший раз американські українці почули і український гимн у виконанні американців. На виступ українського хору під управою д-ра Г. Дениса та після українського танцю публіка відповіла громом оплесків, а було їх не більше не менше, як 10.000 («Український Голос». 15. VI).

Зміст.

— Париж, неділя, 7 серпня 1927 року — ст. 1. С л у х а ч. Звідти (відгуки літературної дискусії) — ст. 3. ***. Загальна ситуація на Україні — ст. 6. О л. П. Лист з Югославії — ст. 10. О б с е р в а т о р З міжнароднього життя — ст. 12. — Фальшовані документи — ст. 17. З преси — ст. 18. З Судової справи — ст. 21. Прилучення до студентського протесту — ст. 21. Х р о н і к а. — З Великої України — ст. 22. Газетні вістки — ст. 25. На українських землях — ст. 26. Серед української еміграції. — В Німеччині — ст. 28. У Франції — ст. 28. У Чехії — ст. 27. У Польщі — ст. 30. В Америці — ст. 31.

Редакція і Адміністрація: 19, rue des Gobelins, Paris XIII.

Поштова адреса: «Le Trident» (Tryzoub). Boîte post. № 15, Paris XIII.

Редагує—Комітет.

Адміністратор: Іл. Косеню

Le Gérant : Mme Jeanne de Carvalho Gerzain.